

Çok Kültürlü Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Kültürel Etkileşim Hakkındaki Görüşleri

Doç. Dr. Nurşat BİÇER¹
Zeynep Dilek ALPTEKİN²

Öz

Eğitim kurumlarında göçmen öğrenci sayısı giderek artmasıyla eğitim sürecinde bazı farklılıkları ortaya çıkmaya başlamıştır. Göçmen ve Türk öğrencilerin beraber eğitim gördüğü sınıflarda kültürel etkileşim hususu öne çıkmıştır. Kültürel etkileşim, eğitimin sürecinin birçok boyutunda önemli etkilerde bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı 2020-2021 eğitim-öğretim yılı içinde Kilis'teki ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin öğrenciler arasındaki kültürel etkileşim hakkındaki görüşlerini incelemektir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada fenomenoloji deseninden faydalanılmıştır. Çalışma grubunda farklı branşlarda derslere giren 24 öğretmen bulunmaktadır. Veriler görüşme vasıtasıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır. Çalışma sonucunda Kilis'te öğrenim gören göçmen

---

¹ Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, nursatbicer@gmail.com. ORCID: 0000-0003-3680-7052

² Kilis İl Millî Eğitim Müdürlüğü, z.d.alptekin@gmail.com. ORCID: 0000-0002-8595-1440

Geliş tarihi: 11.09.2021- Kabul tarihi: 19.09.2021

Kaynak Gösterme: Biçer, N., ve Alptekin, Z. D. (2021). Çok Kültürlü Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Kültürel Etkileşim Hakkındaki Görüşleri. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 6(2), 223-250.

DOI: 10.17932/IAU.TOMER.2016.019/tomer_v06i2004

öğrencilerin kültürel etkileşim sürecinde akademik başarılarının etkilendiği, ders kitaplarında zengin kültürel içeriğe yer verilmesine rağmen öğrenci seviyesinin üzerinde olduğu, derslerde yerel kültürün öğrenilmesi için çaba gösterildiği, öğrencilerin kültürel öğelerini birbiriyle paylaştıkları ve göçmen öğrencilerin Türk kültürüne yönelik olumlu bir yaklaşıma sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın göçmen eğitime ve uyum süreçlerine katkısı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Göçmen Eğitimi, Suriyeli Öğrenci, Kültürlenme, Uyum Sınıfı, Mülteci.*

Opinions of Teachers Working in Multicultural Classrooms on Cultural Interaction

Abstract

With the number of immigrant students in educational institutions has gradually increased, some differences began to emerge in the education process. Cultural interaction has come to the fore in the classes where immigrant and Turkish students study together. Cultural interaction has significant effects on many aspects of the educational process. The aim of this study is to examine the views of teachers working in secondary schools in Kilis on the cultural interaction between students in the 2020-2021 academic year. Phenomenology design was used from qualitative research methods. There are 24 teachers who teach in different branches in the study group. The data were collected through the interview. Content analysis was used in the analysis of the data. As a result of the study, it has been

determined that the academic success of the immigrant students studying in Kilis is affected in the cultural interaction process, rich cultural content is included in the textbooks, efforts are made to learn the domestic culture in the lessons, the students share their cultural elements with each other and have a positive approach towards Turkish culture. It is thought that this study will contribute to immigrant education and integration processes.

Keywords: *Immigrant Education, Syrian Student, Acculturation, Integration Class, Refugee.*

Giriş

Dünyanın birçok yerinde insanlar, çeşitli nedenlere bağlı olarak yer değiştirmek durumunda kalmaktadırlar. İnsanların kendi ülkelerini geride bırakarak yeni coğrafyalara göç etmesinde ekonomi, savaşlar, siyasi sorunlar, afetler gibi faktörler rol oynamaktadır. 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş sonucunda Türkiye’ye yoğun bir göç yaşanmış ve göçmenlerin uyumu hususu gündeme gelmiştir. Ceccarelli’ye (2016) göre uyumun temel faktörlerinden biri mültecilere eğitim hizmetlerinin sağlanmasıdır. 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesi ve 1951 Mülteci Sözleşmesi’ne göre eğitim, temel hak olarak kabul edilmiştir (Sarvan ve Efe, 2019: 56). Mülteci durumda olan çocukların eğitim haklarının sürdürülebilmesi amacıyla mülteci öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumlarının gerçekleşmesi için önemli atılımlar gerçekleştirilmiştir. 2014 yılında Suriyeli öğrencilerin eğitimiyle alakalı olarak *Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri Genelgesi* yayımlanmıştır. Bu genelgeyle

beraber Suriyeli öğrencilere geçici eğitim merkezlerinde eğitim-öğretim verilmesi öne çıkmıştır. Buna ek olarak Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeleri ve Türk eğitim sistemine uyumlarının sağlanması amacıyla 2016 yılında 6.000 öğretmen görevlendirilmesi yapılmıştır. Günümüzde hâlen devam eden “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonun Desteklenmesi Projesi” (PİKTES) ile geçici koruma altında olan Suriyeli öğrencilerin eğitimleri desteklenmektedir (<https://piktes.gov.tr/>). Çoğu Suriyeli öğrencinin okullaşmasında ve eğitim-öğretime devam etmelerinde entegrasyon programının önemli bir yeri bulunmaktadır.

Göçmenlerin entegrasyon sürecinde karşılaştıkları en büyük engel gittikleri ülkenin dilini bilmemektir. Ev sahibi toplumun dilini edinme girişimlerinin yanı sıra mültecilerin karşılaştığı bir diğer zorluk da yeni bir topluma yerleşmek ve onlarla etkileşim kurabilmektir (Anderson, 2004). Farklı bir dili konuşan ülkeye gelmek, farklı kültürel özelliklerle karşılaşmak ve savaşın vermiş olduğu bazı olumsuzlukları aşmaya çalışmak da mülteci öğrencilerin maruz kaldığı olumsuz durumlardır. Ancak süreç içerisinde kültürel etkileşimin artmasıyla beraber bu durum değişebilmektedir. Sosyal ağlar kurmak, arkadaş edinmek ve günlük ihtiyaçlarını karşılamak gibi hususlar mültecilerin entegrasyonunu kolaylaştıran unsurlardır (Gürsoy ve Ertaşoğlu, 2019). Eğitimin çeşitli düzeylerde yürütülmesini sağlayan politikalar ve reformlar, mültecileri ev sahibi ülke toplumunda daha aktif bir rol oynamaya hazırlamaktadır (Ceccarelli, 2016: 9). Mülteci entegrasyonunu sağlamak için kültürlerarası

özelliğe sahip yerel politikaların yanı sıra çok kültürlü küresel yöntemlere ve kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır (Banks, 2017).

Suriye'den Türkiye'ye gelen yoğun göç ile okullarda yabancı uyruklu öğrenci sayısı giderek artmış ve Türk öğrenciler ile göçmen öğrenciler aynı okullarda, aynı sınıflarda eğitim görmeye başlamıştır. Aynı sınıfta eğitim almaya başlayan öğrenciler birbirlerinden farklı alanlarda etkilenmeye başlamışlardır. Öğrencilerin kültürel etkileşimlerinde öğretmenlerin de önemli etkisi bulunmaktadır. Szente, Hoot ve Tylor (2006) mülteci çocukların sorunlarla başa çıkabilmelerinde öğretmenlerin; çocukların geçirmiş olduğu travmaları atlattıklarına yardımcı olma, akademik sürece uyumlarını destekleme ve öğretmen-veli arasında olumlu ilişkiler yürütmesi açısından üç önemli görevinin olduğunu ileri sürer. Yine bu süreçte öğretmenlerin kendi deneyimlerinden hareketle farklı kültürlere sahip öğrenci grupları arasında kültürel etkileşimin olumlu ya da olumsuz yönlerini görme şansları bulunmaktadır.

Göçmen öğrencilerin kültürel etkileşimleri hakkında yapılan çalışmalar incelendiğinde Pehlivan Yılmaz (2019) tarafından yapılan çalışmada mülteci öğrencilerin kültürel etkileşiminde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik kültüre duyarlı eğitim odaklı eylem planları hazırlamak, uygulamak, değerlendirmek ve mevcut durumu iyileştirmek amaçlanmıştır. Erdem'in (2017) çalışmasında sınıfında Suriyeli mülteci öğrencileri olan sınıf öğretmenlerin yaşamış olduğu öğretimle alakalı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri ele alınmıştır. Gümüşten (2017) mülteci çocuklarına uygulanan eğitim programlarını incelemiştir. Karipek (2017) yapmış olduğu çalışmada Suriyeli üniversite

öğrencilerinin kültürel etkileşim durumlarını ortaya koymuştur. Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016) tarafından yapılan çalışmada ilkokulda okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştığı güçlükler tespit edilmeye çalışılmıştır. Aliyev ve Öğülmüş (2015) tarafından yapılan çalışmada farklı kültürlerden gelen bireylerin eğitim ortamlarında birbirleriyle olan ilk etkileşimlerine ilişkin algıları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Döş, Teres ve Gürbüz (2019) çok kültürlü sınıf ortamında bir arada eğitim gören Türk ve Suriyeli öğrencilerin davranışlarını incelemiştir. Yılmaz, (2020) Suriyeli mülteci öğrencilerin okul ortamına uyumlarını incelemiştir. Karataş ve Baloğlu (2018) Suriyeli öğrencilerin kültürleşme sürecini incelemiştir.

Kültürel etkileşimin artmasıyla beraber öğrencilerin akademik başarı durumları, ders kitaplarının kültürel unsurları yansıtma durumu, öğrencilerin yaklaşımları, kültürel etkileşim sürecinde ortaya çıkan durumların öğretmenlerin görüşleriyle ortaya konulması okullardaki mevcut durumu göstermesi açısından önemlidir. Özellikle farklı alanlarda eğitim veren branş öğretmenlerin derslerine yönelik mülteci öğrencilerin tutumları, bu derslerde diğer öğrencilerle olan kültürel etkileşim süreçlerinin nasıl olduğunu ortaya koymak önem taşıyan hususlardandır.

Amaç

Bu çalışmanın temel amacı Kilis'te çok kültürlü sınıflarda görev yapan öğretmenlerin kültürel etkileşime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın araştırma soruları şunlardır:

1. Kültürel etkileşimin akademik başarı üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?
2. Kültürel etkileşim bağlamında ders kitaplarının yeterliliğine ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?
3. Ders sürecinde kültürel boyutlara ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?
4. Kültürel etkileşim sürecinde öğrencilerin kültürel paylaşımlarına ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?
5. Göçmen öğrencilerin Türk kültürüne yönelik yaklaşımlarına ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, Kilis'teki ortaokullarda eğitim gören göçmen öğrenciler ve Türk öğrencilerin kültürel etkileşimleri hakkında öğretmen görüşleri alınarak değerlendirilmiştir. Nitel bir doğaya sahip olması ve detaylı bir inceleme gerektirmesi sebebiyle çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, fenomen ve deneyimleri bir arada bütünleyerek çıkarımlarda bulunur (Bodner & Orgill, 2007).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı, Kilis il merkezinde bulunan, MEB'e bağlı ortaokullarda görev yapan ve farklı branşlarda eğitim veren 24 öğretmenden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Çeşitlilikten türeyen deneyimleri belirlemede önemli etkisi olan bu yöntemle (Patton, 2014) farklı derslere giren öğretmenlerin seçimine dikkat edilmiştir. Çalışmada farklı branş öğretmenleri seçilerek kültürel etkileşimin çeşitli dersler eksenindeki genel yapısı ortaya konulmak istenmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubunun özellikleri

		(f)	%	N
Cinsiyet	Erkek	11	45.8	24
	Kadın	13	54.2	
Kıdem	1-5 yıl arası	17	70.8	24
	6-10 yıl arası	4	16.7	
	11-15 yıl arası	1	4.2	
	16-20 yıl arası	0	0	
	20 yıl üzeri	2	4.2	
Branş				
	Türkçe	6	25.0	24
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	4	16.7	
	Fen Bilimleri	3	12.5	
	Matematik	3	12.5	
	İngilizce	2	8.3	
	Sosyal Bilgiler	2	8.3	
	Arapça	1	4.2	
	Beden Eğitimi	1	4.2	
	Rehberlik	1	4.2	
	Görsel Sanatlar	1	4.2	

Verilerin toplanması

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Kilis 7 Aralık Üniversitesi Etik Kurulunun 15.06.2020 tarihli 2020/15 sayılı kararıyla etik kurul izni ve Millî Eğitim Bakanlığında araştırma izni alınmıştır. Bu çalışmada

öğretmenlerin kültürel etkileşimle ilgili görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formuyla veriler toplanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken literatür taraması yapılmış ve taslak form oluşturulmuştur. Hazırlanan form üzerinde bir öğretim üyesinden ve iki öğretmenden uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleriyle formda bazı ifade değişiklikleri yapılmış ve iki soru çıkarılmıştır. Hazırlanan form ile pilot görüşme yapılarak bazı maddeler düzenlenmiştir. Yapılan düzeltmelerle 10 maddeden oluşan form nihai şeklini almıştır.

Görüşmeler esnasında katılımcılara çalışmanın amacından bahsedilerek araştırmanın gönüllülük ilkesine göre yapılacağı ve kişilerin görüşmeye devam edip etmeyeceği hususunda serbest oldukları belirtilmiştir. Görüşme yapılan kişilere isimlerinin saklı tutulacağı ifade edilmiştir. Görüşmelerden daha verimli veri toplamak için görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Toplanan görüşme verileri araştırmacılar tarafından yazılı hâle dönüştürülmüştür.

Verilerin Analizi

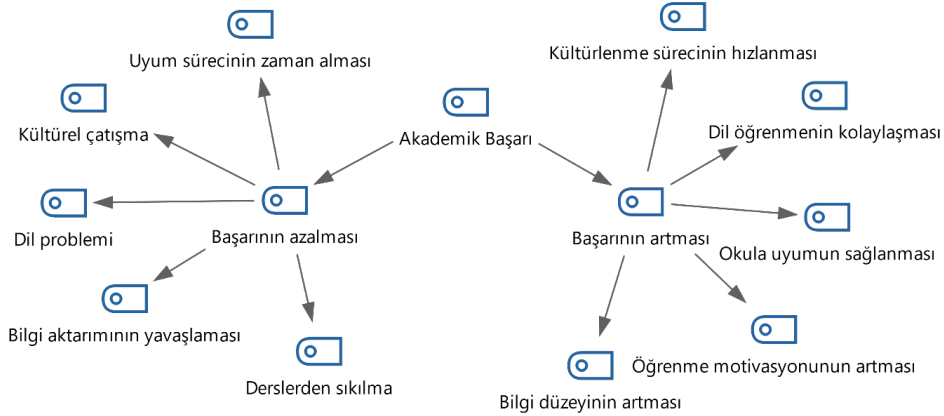
Çalışmanın verilerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiş ve yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu veriler bilgisayar ortamında yazıya aktarılırken ifadelerin aslına bağlı kalınmıştır. Veriler üzerinde katılımcı teyidi sağlanmış ve verilerin güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır. Analiz için MAXQDA 2020 nitel analiz programı kullanılmıştır. Görüşme verilerinin analiz sürecinde kod, kategori ve temalar oluşturulmuştur. Kodlama işleminin güvenilirliğini

sağlamak için yazıya aktarılan veriler üzerinde iki araştırmacı kodlama yapmıştır. Kodlamalar üzerinde az sayıdaki farklılık iki kodlayıcının kodlar üzerinde inceleme yapmasıyla giderilmiştir. Bulgular şekiller hâlinde sunulmuş ve katılımcı görüşlerinden örnekler kullanılmıştır. Katılımcı görüşleri verilirken cinsiyete göre kısaltma ve numara (K1, E1...) kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırma bulguları ortaya çıkan temalara göre akademik başarı, ders kitaplarının kültürel yeterliliği, ders sürecinde kültürel boyutlar, kültürel paylaşımlar ve Türk kültürüne yönelik yaklaşımlar başlıklarına ayrılmıştır.

Kültürel Etkileşimin Akademik Başarıya Etkisiyle İlgili Bulgular

Şekil 1. Kültürel etkileşimin akademik başarı üzerindeki etkisi

Kültürel etkileşim Suriyeli öğrencilerin akademik başarıları üzerinde farklı boyutlarıyla etkili olmaktadır. Bazı durumlar öğrencilerin akademik başarısını artırırken öğrencilerin akademik başarısını düşüren durumlar da bulunmaktadır. Özellikle kültürel etkileşimin artması, dil öğrenmelerinin

kolaylaşması ve okula uyumlarının artması öğrencilerin akademik başarılarını artırmaktadır. Bunun yanında kültürel çatışma ve dil kullanma sorunları başarılarını düşüren etkenlerdendir. Bu duruma göre kültürlenme sürecinin artması ve dili kullanma becerileri öğrencilerin akademik başarılarını büyük oranda etkilemektedir. Kültür ve dil öğrencilerin aidiyet hissini geliştirmelerine ve kendilerini psikolojik açıdan rahat hissetmelerine olanak tanıyarak onların derslerine daha fazla odaklanmalarına katkı sağlar. Kültürel etkileşimin öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisine ilişkin katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

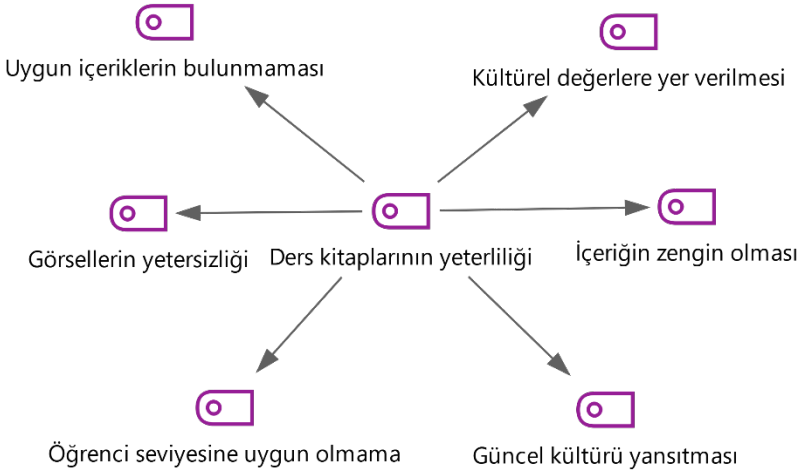
K11: *Akademik başarıları açısından baktığımızda Suriyeliler açısından önemli. Başarılarını olumlu yönde etkiliyor diyebiliriz. Kültürel aktarım olduğu için başarılarına olumlu etki ediyor. Birbirlerinden kültürel aktarım yapıyorlar; iyi anlamda etkiliyor.*

E10: *Öğrencilerin farklı kültürleri tanınması, bilmesi birbirleriyle olan etkileşim derste motivasyonu artırabilir.*

K5: *Yabancı uyruklu öğrenciler kelimelerin anlamlarını tam olarak anlamakta zorlanıyor. Mecazlı ifadeleri anlamakta güçlük çekiyor bu öğrenciler. Bu durum da öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkiliyor.*

E4: *Kültürel etkileşimin olumlu etkisinden ziyade olumsuz etkisi daha fazla. Öğrenciler birbirlerini anlamakta güçlük çekiyor ve bu seferde sınıf içerisinde tartışmalar çıkıyor. Uygun ortamı oluşturmadığı için de eğitim seviyesi de düşüyor.*

Ders Kitaplarının Kültürel Yeterliliği ile İlgili Bulgular

Şekil 2. Ders kitaplarının kültürel öğeleri yansıtma yeterliliği

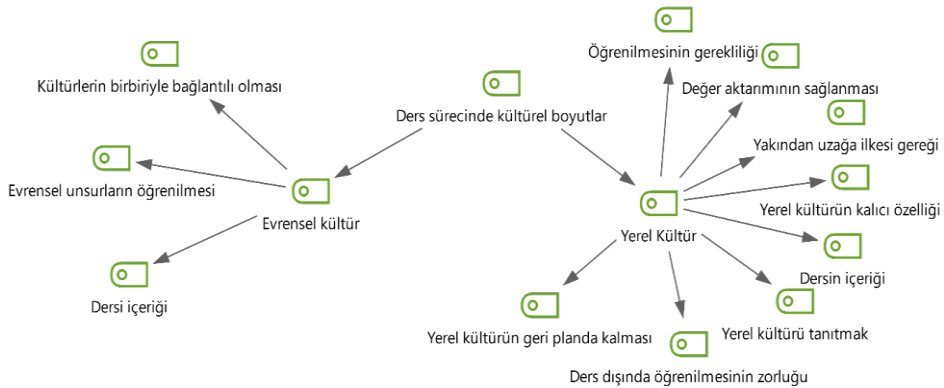
Uyum sınıflarında kullanılan ders kitaplarında kültürel öğelerin durumuyla ilgili kültürel değerlere yer verildiği, öğrenci seviyesine uygun olmadığı, içeriğin uygun olduğu görüşleri öne çıkmaktadır. Genel olarak kültürel öğelerin bulunma durumunun yeterli olduğu ancak öğrenci seviyesine uygun olmadığı ve öğrencinin anlayabileceği basitlikte olmadığı belirtilmiştir. Bu anlamda öğrenme materyallerinde kültürel içeriklere yer verildiği kadar bunların nasıl verildiği de önem taşımaktadır. Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları gözetilerek kültürel öğelerin kullanılması kültürel etkileşimi daha kolaylaştırabilir. Ders kitaplarındaki kültürel öğeler konusunda bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

E6: Veriyor tabii ki de. Bazı değerler ortak olduğu için onları daha çabuk alıyorlar. Anlattıklarımı çok yadırgamıyorlar. Anlamaya ve algulamaya açık oldukları için bizim kitaplarda da fazlasıyla kültürel ve milli öğelere yer veriliyor.

K12: Kültürel olarak evet fakat Suriyeli öğrenciler için bu kitaplar ağır geliyor. Bu yüzden daha hafifleştirilerek öğretilmesi gerekiyor. Genelde soyut olduğu için öğrenciler öğrenmekte zorluk çekiyor.

K3: Ders kitaplarına baktığımızda bu Türklere göre hazırlanmış bir ders kitabı olduğu için bizim de öğrencilerimizin %80'i Suriyeli olduğu için çok da bir başarılı bulamıyorum. Çünkü direkt Türklere göre hazırlanmış ama tabii ki de bu bağlamda Türk öğrencilere de ders kitaplarıyla yeteri kadar kültürel aktarım yapıyor mu emin değilim çünkü ders kitaplarına çok fazla bir şey sığmıyor. Sadece basit, yüzeysel şeyler var bu yüzden etkili olduğunu düşünmüyorum.

Ders Sürecinde Kültürel Boyutlar ile İlgili Bulgular

Şekil 3. Ders sürecinde kültürel boyutların kullanılma durumu

Ders sürecinde ele alınan kültürel boyutlara ilişkin görüşler değerlendirildiğinde yerel kültür ve evrensel kültür öğelerine yer verildiği görülmektedir. Öğretmenlerin yerel kültür öğelerine daha fazla ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Buna gerekçe olarak da içinde yaşadığı toplumun kültürünün öğrenilmesi, yerel kültürün kalıcılığının olması, yerel kültürün öğrenilmesinin başka ortamlarda zor olduğu gibi görüşler öne çıkmaktadır.

Bunun yanında birçok öğretmen yerel kültürle evrensel kültürün birbiriyle bağlantılı olduğunu ve ayıramayacağını düşünmektedir. Ders içeriğinden dolayı ve evrensel kültürün yararlı olduğu gerekçesiyle derslerde kullanıldığı belirtilmiştir. Yerel kültürü derslerinde kullanan öğretmenlerin evrensel kültüre de belirli oranda yer verdiği ancak uyum sürecinin kolaylaşması açısından yerel kültürün göz ardı edilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Ders sürecinin kültürel boyutlarına ilişkin katılımcıların görüşlerine aşağıdakiler örnek verilebilir:

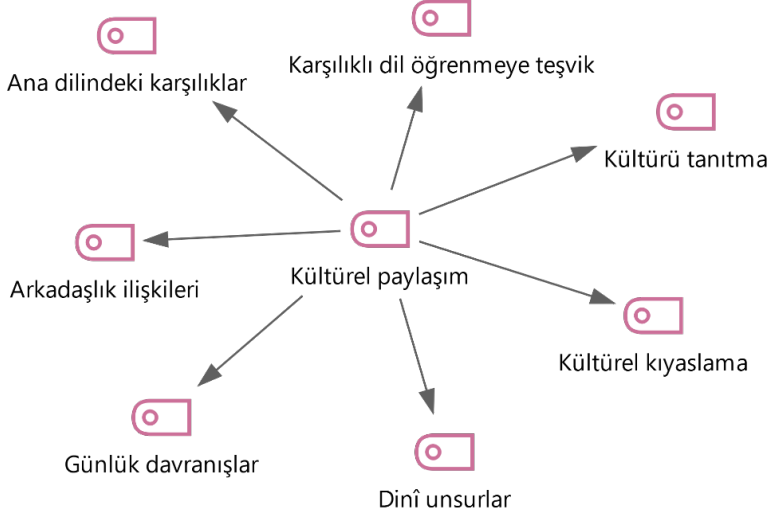
E3: *Öncelikle yakın çevremdeki kültürden faydalanırım çünkü öğrencinin yakın çevresinden gördüğü daha inandırıcı olabilir. Daha sonra bu kültürel kavramları genişletip evrensel kültürden de faydalanabilmekteyim.*

K12: *İkisinden de yararlanıyorum. Çünkü evrensel kültür bizim kültürümüzü de etkilemiş pozisyonda. Hem maddi hem manevi kültürü ve evrensel kültürü birlikte veriyoruz.*

E9: *Yerel kültürden örnek veririm. Özellikle onların yaş seviyesine bağlı olarak seçtiğim masal, hikâye ve günlük hayattaki olaylardan faydalandırarak yönlendirmeye çalışırım. Böylece onların bizi yakından tanmasına vesile olmasına çalışırım.*

K8: *Daha çok evrensel kültürden faydalanmaktayım. Çünkü ben yabancı bir şehirden geliyorum. Evrensel kültür bence daha etkili o yüzden ben yoğunlukla onu kullanıyorum.*

Kültürel Paylaşımlar ile İlgili Bulgular

Şekil 4. Öğrencilerin kültürel paylaşım durumları

Öğrencilerin kültürel paylaşımları sınıf içerisinde etkin bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Sürekli beraber zaman geçiren öğrenciler birbirinden çok şey öğrenmektedirler. Çocuklar yetişkinlere göre dış kültürlerle daha önyargısız yaklaşarak karşılıklı kültürlenme sürecine girerler. Özellikle öğrenciler arasında dil kullanımı konusunda yoğun bir etkileşimin olduğu belirtilmiştir. Suriyeli öğrenciler arkadaşlarından Türkçe öğrenirken Türk öğrenciler de onlardan Arapça öğrenmektedirler. Yine sınıf içerisinde çeşitli kelimelerin kendi dillerindeki karşılığı da sıkça paylaşım yapılan hususlardandır. Bu anlamda öğrenciler birbirini daha iyi anlayabilmek için dilsel etkileşime yoğun ihtiyaç duymaktadırlar. Öğrenciler arasında kültürel kıyaslamada sürekli görülen davranışlardandır. Duruma göre kendi kültürlerini de anlatarak kültürel

etkileşime katkı sunmaktadırlar. Öğrencilerin günlük davranışlarda da birbirinden etkilenmelerin olduğu söylenebilir. Öğrencilerin kültürel paylaşımları konusundan bazı öğretmenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

K2: *Tabii ki de birbirlerinin üzerinde etkileri var çünkü ailelerinden daha çok birbirlerini görüyorlar. Uzun süre birbirleriyle vakit geçiriyorlar. Bu durum bizim öğrencilerimizin çat pat da olsa Arapça konuşmalarına Arapların ise Türkçeyi daha kolay öğrenmelerine neden oluyor.*

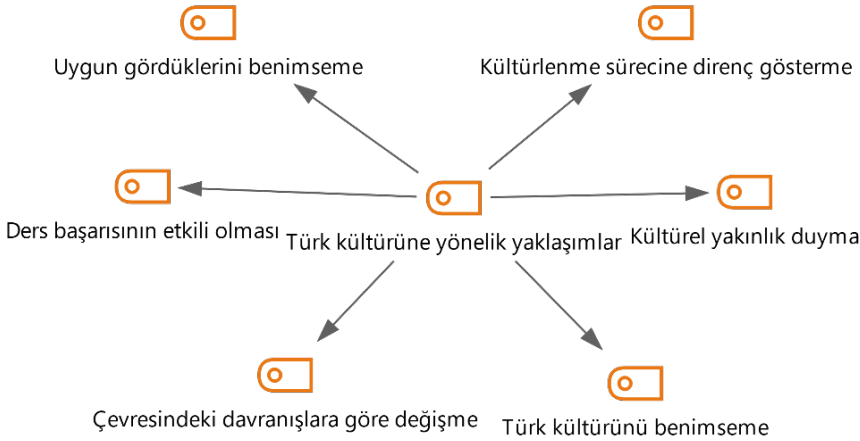
E5: *Türk öğrenci bir hareket yaptığında öğretmen o davranışa olumlu bir tepki mi veriyor yoksa olumsuz bir tepki mi veriyor. Olumlu bir tepkiyse Arap öğrenciler bunları kendilerine adapte ediyorlar.*

K11: *Genellikle dilleriyle alakalı olan şeyleri paylaşıyorlar. Ortak kullanımı olan kelimeleri söylüyorlar.*

E6: *Mesela biz kendi kültürümüzle ilgili örnekler verirken onlar da kendi kültürlerinden örnekler vererek mukayese yapıyoruz. Kendi kültürlerinden de bahsediyorlar. Bir yemek kültürü olsun hemen paylaşıyorlar.*

Türk Kültürüne Yönelik Yaklaşımlar ile İlgili Bulgular

Şekil 5. Suriyeli öğrencilerin Türk kültürüne yönelik yaklaşımları

Suriyeli öğrencilerin Türk kültürüne yönelik yaklaşımları değerlendirildiğinde genel olarak olumlu yaklaşım içerisinde oldukları görülmektedir. Öğrenciler Türk kültürüyle kendi kültürleri arasında ortaklıklar gördüğü için Türk kültürüne karşı yakınlık duymaktalar, uygun gördüğü kültürel öğeleri benimsemektedirler. Bunun yanında çevresindekilerin davranışına göre farklı tutumlar takındıkları ve zaman zaman asimilasyon korkusuyla kültürlenme sürecine direnç gösterdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin ders başarılarının da yaklaşımlarında etkili olduğu ifade edilmiştir. Derslerde başarısızlık yaşayanların kültürlenme sürecine de tepkisel yaklaştığı anlaşılmaktadır. Özellikle aynı dine bağlı olmaları dolayısıyla öğrencilerin Türk kültürüyle olan ortaklıkları göz önüne alındığında temel noktalarda bir sorun olmadığı, bununla birlikte bazı davranış biçimlerinde farklılıkların ortaya çıktığı söylenebilir. Bu hususta öğretmenlerin görüşlerinden bazıları şöyledir:

E1: *Kültürlerarası etkileşimde biz genelde hep göç üzerinden konuşuyoruz. Onların kendi kültürleriyle bizim kültürümüz hakkında sohbetler ediyoruz. Benzer bir kültüre sahip olduğumuz için bizim kültürümüzü benimsiyorlar herhangi bir ön yargı benimsemiyorlar.*

K1: *Eğitim dili Türkçe olduğu için hepsi Türkçe öğrenmeye başlıyor. Diğer arkadaşlarından da Türk kültürüne yönelik yemekler, oyunlar öğreniyorlar. Bu şekilde tabi ki de Türk kültüründen etkileniyorlar. Bir süre sonra hayatları da Türk kültürüne bağlı oluyor git gide.*

E6: *Sınıfta okuyan Türk ve Suriyeli öğrencilerimiz var. En ufak bir ayrım gözetmediğim için onlar da bunu fark etmiyor. Ama ayrıştırıcı bir dil Türk veya Suriyeli fark etmiyor herhangi bir taraf ayrıştırıcı bir dil kullanmaya başladığı zaman diğeri de ona tepki gösteriyor.*

K12: *Onlar asimile olmamak için çalışıyorlar benim anladığım kadarıyla. Türk kültürüne biraz direniyorlar.*

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Suriyeli öğrencilerle Türk öğrencilerin beraber eğitim gördüğü sınıflarda görev yapan öğretmenlerin kültürel etkileşim hakkında görüşleri değerlendirilmiştir. Öğretmenlerin görüşleri kültürel etkileşimin akademik başarıdaki etkililiği, ders kitaplarının kültürel yeterliliği, ders sürecinde kültürel boyutlar, öğrencilerin kültürel paylaşımları ve Suriyeli öğrencilerin Türk kültürüne ilişkin yaklaşımları çerçevesinde şekillenmiştir.

Kültürel etkileşimin akademik başarı üzerinde etkisinin önemli olduğu görülmektedir. Bazı durumlarda kültürel farklılıkların başarıyı artırdığı,

bazı durumlarda ise başarıyı azalttığı belirlenmiştir. Öğrencilerin kültürel ve dilsel etkileşimlerinin gerçekleşmesi durumunda başarı artmakta ancak farklılıkların etkileşime giremediği durumlarda sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yılmaz (2020) çalışmasında Türkçeyi konuşma ve anlama noktasında sorun yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin, ders içeriğini de anlayamadıklarını ve buna bağlı olarak sınavlarda da sınıf arkadaşlarına göre daha düşük bir başarı gösterdiklerini belirlemiştir. Öğrenciler birbirinden dil öğrenip farklılıklara saygıyı kazandıklarında derslere daha fazla motive olmakta ve okula uyumları artmaktadır. Ancak sınıftaki farklılıklar ortak noktada buluşmadığında kültürel çatışma meydana gelmekte ve öğrencilerin başarıları da bundan olumsuz etkilenmektedir. Öğrencilerin dil seviyelerinin farklı olmasından kaynaklı olarak derslerin anlatım şeklinin herkeste aynı etkiyi yaratmadığı ve bazen Suriyeli öğrencilerin bazen Türk öğrencilerin aleyhine işlediği anlaşılmaktadır.

Ders kitaplarının kültürel öğeleri yansıtmaya durumuna ilişkin olarak öğretmenler, kitaplarda yer alan kültürel öğelerle ilgili oldukça zengin malzemenin bulunduğunu ve kültürel öğelerin kazandırılabilirliğini belirtirken bazı içeriklerin öğrencinin seviyesinin üzerinde olduğunu, öğrenciye uygun olmayacak içeriklerin bulunduğunu ve görsellerin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlere bakılarak kültürel öğelere materyallerde yeterli düzeyde yer verildiği ancak hedef kitlenin özelliğine uygun içeriklerin bulunması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu anlamda evrensel ve ortak kültür unsurlarının daha fazla kullanılması öğrencilerin kültürel etkileşimine katkı sağlar.

Ders sürecinde işlenen kültürel boyutlar değerlendirildiğinde öğretmenlerin yerel ve evrensel kültürü büyük oranda beraber ele aldıkları görülmektedir. Yerel ve evrensel kültür arasındaki güçlü ilişkiler bunların birbirinden çok ayıramayacağını düşündürmektedir. Suriyeli öğrencilerin içinde yaşadıkları topluma ve eğitim sistemine uyumlarını önemsendiği için yerel kültür özellikleri üzerinde de önemli oranda durulmuştur. Yakın çevresinde karşılaştığı kültüre uyum sağlayamayan öğrenciler farklı alanlarda da sorun yaşayabilirler.

Öğrenciler beraber eğitim görürken karşılıklı etkileşim ve kültürel paylaşımların oluşması doğal bir süreçtir. Öğrenciler özellikle dilsel alanda karşılıklı paylaşımda bulunmaktadır. İletişim için yardımcı olarak kavramların kendi dillerindeki karşılıklarını birbirine aktarmaktadırlar. Bunun yanında birbirlerine kendi dillerini öğretmeye çalışmaktadırlar. Bu süreç öğrencilerin uyumu için önemli bir göstergedir. Günlük davranışlarda birbirlerine örnek olmaları ve etkileşim yaşamaları da beklenen bir durumdur. Kendi kültürlerini kıyaslamaları ve birbirlerine tanıtmaları da eğitim sürecinde gerçekleşen paylaşımlardır. Türk vd.'ye (2019) göre göçmen öğrenciler, yerleşik toplumun üyeleri ile bütünleşmek ve aralarına girebilmek için çaba sarf etmektedirler. Akman ve Kardeş'e (2018) göre öğretmenler, Suriyeli mülteci öğrencilere kendi kültürlerini tanıtmak için imkân vermekte ve ders esnasında da Suriye kültürünü kullanmaya dikkat etmektedirler. Yılmaz'a (2020) göre öğretmenlerin Suriyeli mülteci çocukların eğitiminde kendi inisiyatifleri dâhilinde kültürel elementleri kullandıklarını ve öğrencilerini de kültürlerini tanıtmaları konusunda teşvik ettikleri belirlenmiştir.

Suriyeli öğrencilerin Türk kültürüne karşı yaklaşımları değerlendirildiğinde ortak unsurların fazla olmasından dolayı Türk kültürüne yaklaşımlarının olumlu olduğu görülmektedir. Birçok öğrenci kültürel yakınlık duymakta ve Türk kültürünü benimseyen davranışlar göstermektedirler. Karaipek'e (2017) göre Suriye ve Türkiye'nin birbirine yakın coğrafya olmaları kültürel yakınlıkları beraberinde getirmekte ve özellikle aynı dini paylaşımları aralarında yakınlık doğurmaktadır. Çevresindekilerin durumu da bunda oldukça belirleyicidir. Olumsuz yaklaşım hisseden öğrenciler de kendisini dışarda tutma eğilimine girmişlerdir. Bazı öğrenciler de asimilasyon korkusuyla Türk kültürüne karşı direnç geliştirmiştir. Bu durumun oluşmasında ailelerin telkinleri de önemli rol oynamaktadır. Gürsoy ve Ertaşoğlu'nun (2019) çalışmasında Suriyeli mültecilerin ikinci dil olarak Türkçeye ve ev sahibi toplum olarak Türk toplumuna karşı oldukça olumlu tutumlara sahip oldukları görülmektedir.

Uyum sınıflarında görev yapan öğretmenlerin, öğrencilerin kültürel etkileşimlerine ilişkin görüşleri değerlendirildiğinde kültürel etkileşimin akademik başarıda önemli rol oynadığı, ders kitaplarında zengin içeriğin bulunduğu ancak bazı düzenlemelerin yapılması gerektiği, ders sürecinde öğrencileri evrensel kültürden koparmadan içinde yaşadığı topluma uyumunu kolaylaştıracak yerel kültür unsurlarına yer verdikleri, öğrencilerin birbiriyle yoğun bir kültürel paylaşımına gittikleri ve Suriyeli öğrencilerin Türk kültürüne yaklaşımlarının genellikle olumlu olduğu sonuçları ortaya çıkarılmıştır. Bu sonuçlara göre aşağıdaki önerileri sunmak mümkündür:

- Öğrencilerin kültürel etkileşimlerini artıracak bazı yaygın eğitim tekniklerine derslerde yer verilebilir.
- Öğrencilerin ortak noktalarda buluşmalarını sağlayacak unsurlar üzerinde daha fazla durulabilir.
- Hedef kitlenin özelliklerine uygun kültürel etkileşimi artıracak materyaller kullanılabilir.
- Kültürel etkileşimde velilerin önemli rolü olduğu dikkate alınarak sürece onların da dâhil edilmesi uyumu kolaylaştırabilir.
- Öğrencilerin kültürel etkileşimleri üzerinde etkili olan uygulamalar üzerine deneysel çalışmalar yapılabilir.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Çalışmada çıkar çatışmasına yol açacak herhangi bir husus bulunmadığını ve araştırmanın tüm süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan ederim. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Etik Kurulunun 15.06.2020 tarihli 2020/15 sayılı kararıyla etik kurul izni ve Millî Eğitim Bakanlığından araştırma izni alınmıştır.

Kaynakça

[1] Aliyev, R. ve Öğülmüş, S. (2015). Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin kültürlerarası etkileşim algısının incelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum: Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (12), 49-71.

- [2] Anderson, A. (2004). Issues of migration. In R. Hamilton, & D. Moore (Eds.), *Educational interventionsfor refugee children. Theoretical Perspectives And Implementing Best Practice* (pp. 64–83). London: Routledge Falmer.
- [3] Banks, J. A. (Ed.). (2017). *Citizenship education and global migration: Implications for theory, research and teaching*. New York, NY: American Educational Research Association.
- [4] Bodner, G. M. & Orgill, M. (2007). *Theoretical frameworks for research in chemistry/science education* (1. bs). Pearson Prentice Hall.
- [5] Ceccarelli, M. (2016). *Providing the integration of refugees into foreign societies*. Armun 2016 Research Report: General Assembly, 6, 1-10.
- [6] Döş, B., Teres, M. ve Gürbüz, Ç. (2019). Çok kültürlü sınıf ortamında Türk ve Suriyeli öğrencilerin davranışlarının incelenmesi. *Anadolu Türk Eğitim Dergisi*, 1(1), 1-17.
- [7] Erdem, C. (2017). Sınıfında Mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-42.
- [8] Gümüştən, D. (2017). Mülteci çocukların eğitimi ve uyumlarına yönelik yapılan müdahale programları üzerine bir derleme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5 (10), 247-264.
- [9] Gürsoy, E. ve Ertaşoğlu, L. D. (2019) Syrian refugees' perception ofbarriers and bridges towards integration into Turkish society. *Language*,

Culture and Curriculum, 32 (2), 128-141, DOI: 10.1080/07908318.2018.1542000

[10] Karataş, K. ve Baloğlu, M. (2018). Kültürleşme stresi kıskacındaki suriyeli öğrenciler. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13 (27), 971-990.

[11] Kardeş, S. ve Akman, B. (2018). Suriyeli sığınmacıların eğitime yönelik öğretmen görüşleri. *Elementary Education Online*, 17 (3), 1224-1237

[12] Karipek, Y. Z. (2017). Asylum-seekers experience and acculturation: a study of syrian university students in Turkey. *Turkish Journal of Middle Eastern Studies, Special Issue*, 105-133.

[13] Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods* (4. bs). Sage Publication.

[14] Pehlivan Yılmaz, A. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde kültüre duyarlı eğitim uygulamaları: Mülteci öğrencilerle etkileşim*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

[15] Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 208-229.

[16] Sarvan, S. ve Efe, E. (2019). Suriyeli çocuk mülteciler ve sorunları. *BAUN Sağlık Bilimler Dergisi*, 10 (1): 55-62.

- [17] Szente, J., Hoot, J. ve Taylor, D. (2006). Responding to speacial needs of refugee children: Practical ideas for teachers. *Early Childhood Education Journal*, 34 (1).
- [18] Türk, F., Türnüklü, A., Tercan, M. ve Kaçmaz, T. (2019). Gruplar arası olumlu ve olumsuz temas: Türk ve Suriyeli ilkokul öğrencilerinin sınıf içi etkileşimlerinin incelenmesi. *Nesne*, 7 (15), 214-235. DOI: 10.7816/nesne-07-15-05
- [19] Yıldırım A, Şimşek H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- [20] Yılmaz, M. (2020). *Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Okul Ortamına Uyumu*. Yüksek lisans tezi. İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı
- [21] WEB: <https://piktes.gov.tr/> adresinden 24.06.2021 tarihinde alınmıştır.